

Søknad - Interreg Sverige-Norge

Søknadsnr.	2016-0015	Søknadsår	2016	Arkivsak
Støtteordning	Interreg Sverige-Norge 2014-2020 Indre Skandinavia			
Prosjektnavn	Två länder – én elv			
Innsatsområde	3.0-Natur- og kulturarv			

Kort prosjektbeskrivelse

Laksebestanden er en indikator på et velfungerende økosystem. Klarälvs laksen har ikke eksistert i Norge siden 1988. Dette prosjektet vil gjeninnføre laksen til Norge samt øke gytebestanden i hele elva til 50% av gytebestandsmålet målt ved Forshaga. Dette vil kunne åpne for fiske som generer merverdi i lokalsamfunnene langs elva. Disse vassdragesområdene vil også kunne oppnå god økologisk status jmf. Vannforskriften, og det omfattende settefiskprogrammet som pågår vil kunne avvikles.

Prosjektets grenseoverskridende merverdi

Prosjektet "Två länder – én elv" baserer seg på resultatene fra Interreg IV prosjektet "Vänerlaksens frie gang (VFG)". Det fordrer nå et grenseoverskridende samarbeide for å få til en enhetlig forvaltning av Femund-/ Trysil-/ Klarälven. Merverdien av et slikt samarbeid er at vassdragets laksebestand kan reetableres, økes og styrkes slik at elva blir en av Skandinavias beste lakselver. Dette har stor betydning for lokalsamfunnene langs elva med utbygging av fisketurisme samtidig som en unik laksebestand sikres. Da laksen er en indikator for et velfungerende økosystem, vil endelig en produserende laksebestand i hele vassdraget også bety gode livsmiljøer for en rekke andre organismer og fiskearter. Laks er dermed en bekreftelse på at det biologiske mangfoldet i stor grad er ivaretatt.

Kontaktopplysninger

Funksjon	Navn	Adresse/poststed	Mobil
Norsk prosjekteier	Fylkesmannen Hedmark Org.nr:974761645	Parkgata 36 2317 HAMAR	-
Norsk prosjektledelse	Fylkesmannen Hedmark	Parkgata 36 2317 HAMAR	91639398
Svensk partner	Länsstyrelsen Värmland	Våxnäsgatan 5 651 86 KARLSTAD	-

Mottatt offentlig støtte tidligere: Nei

Spesifikasjon

Bakgrunn

Vänern er én av meget få innsjøer i verden som huser storvokste bestander av ferskvannsstadionær laks (*Salmo salar*). Dette pålegger norske og svenske myndigheter et stort ansvar for å sikre og styrke

den felles bestanden i Femund-/ Trysil-/ Klarälven. Vänerlaksen er i Sverige klassifisert som som «riksinteresse ur bevarandesynpunkt» og beskyttet i henhold til EUs arts- og habitatdirektiv.

Klarälvs laksen har i mange hundre år vært av stor betydning for de bygdenære områdene både på norsk og svensk side. Laksefisket var tidligere omfattende, spesielt i de nedre deler av elven. Utbyggingen av elven til vannkraftproduksjon på 1900-tallet, tømmerfløting og dambygging samt et hardt fiske reduserte laksebestanden ned til et kritisk nivå på 1960-70 tallet.

Gytelaksen blir i dag fanget i de nedre delene av elven og transportert med lastbil ca 8 mil til de gjenværende gyte- og oppvekstområder på svensk side. Fram til 1988 ble det også kjørt laks til norsk side, men pga høy dødelighet under nedvandring i Höljes kraftverk ble disse transportene avsluttet. Idag er det derfor bare på svensk side det foregår reproduksjon selv om det store potensialet ligger på norsk side.

Klarälvs laksen kan ses som en indikator for et velfungerende økosystem. Laksens opprinnelige livsmiljø bestod av flere ulike økosystem som den fritt kunne vandre mellom (kontinuitet). Den fordrer også god vannkvalitet. En levedyktig laksebestand i et vassdrag forutsetter derfor miljøforhold av en kvalitet som også vil tilfredsstillende et stort antall andre arter.

Sportfiske er både i Sverige og Norge av fritidsmessig betydning og genererer både inntekter og sysselsetting i lokalsamfunnene. Ifølge beregninger gjort innen Interregprosjektet VFG (2011-2014) skulle en rehabilitert laksebestand i vassdraget kunne generere årlige inntekter på 25-40 Mkr. Bakgrunnen for VFG var å utrede forutsetninger og konsekvenser av å reetablere Klarälvs laks - og ørret i de norske delene av vassdraget for å sikre og styrke den ville langtvandrende bestanden i hele avrenningsområdet. Dette er et mål for på sikt å kunne oppnå god økologisk status, jfr kravene i EUs Vanndirektiv.

VFG omfattet også undersøkelser med tanke på å sikre annet biologisk mangfold. Resultatene gir grunnlag for en mer kunnskapsbasert forvaltning. Sluttrapporten for VFG inneholder et omfattende tiltaksprogram for å kunne nå de langsiktige målsetningene i løpet av en 15–20-årsperiode. I det nå omsøkte prosjektet skisseres et tiltaksprogram som på kort sikt skal kunne reetablere laksen på norsk side og øke den ville bestanden til 50% av gytebestandsmålet beregnet i VFG, samtidig som et grenseoverskridende forvaltningssamarbeid etableres. Dette innebærer et minimumsprogram der laksen fortsatt transporteres oppover i vassdraget samt at det etableres oppsamling og nedtransport av smolt/ kelt.

Prosjekt mål

Det prosjektet som nå omsøkes tuftes på de resultater og forslag til tiltak rapportert fra VFG. Dette forutsetter et grenseoverskridende samarbeid i et helhetlig vassdragsperspektiv. Bare gjennom et grenseoverskridende samarbeid kan det skapes gode forutsetninger for en økologisk, sosial og økonomisk sterk region med et attraktivt natur- og livsmiljø i og langs Femund-/ Trysil-/ Klarälven.

Mål med prosjektet er å:

- Å reetablere laksen på norsk side av vassdraget.
- Øke gytebestanden av Vänerlaks til 50% av gytebestandsmålet jmf VFG. Dette innebærer at tiltak

som gjennomføres i prosjektet gjennom perioden 2017-2019 skal legge grunnlaget for at bestanden av ville gytevandrende laks målt ved Forshaga øker fra 500-1000 individer i dag til 5-6000 individer om 5-10 år.

- Å innlede tiltak som bevarer og gjenoppbygger øvrige sårbare arter og livsmiljøer i og langs elva.
- Å etablere en politisk forankret intensjonsavtale mellom Norge og Sverige som sikrer en enhetlig og langvarig forvaltningspraksis for å nå de langsiktige målene i henhold til Vanddirektivets krav om god økologisk status i vassdraget.

Prosjektorganisering

Prosjektet organiseres med en styringsgruppe, en prosjektgruppe, delprosjektgrupper og en referansegruppe.

- Styringsgruppa består av ledende personell fra sentrale og regionale myndigheter som godkjenner og bestiller oppdraget/delprosjekter. Disse møtes ved behov minimum 2 ganger pr år.
- Prosjektgruppa består av fagpersonell fra svenske og norske myndigheter, universiteter og organisasjoner som inngår i delprosjektene. Prosjektgruppa fungerer som eksperter og gjennomfører prosjektets virksomhet. Disse møtes ved behov minimum to ganger per år.
- Referansegruppa består av svenske og norske representanter for lokale myndigheter, interesseorganisasjoner og grupperinger langs vassdraget (kommuner, sportfiskerorganisasjoner, vattenråd, fiskeråd, elveeierlag, etc.). Referansegruppen gir ulike interesseorganisasjoner mulighet for å gi innspill og holde seg orientert om virksomheten. Møtes ca 2 ganger pr år.
- Delprosjektgrupper (myndigheter, universitet m m). Disse gruppene driver de ulike delprosjektene definert i Arbeidspakke 1-3, som prosjektet består av. Disse møtes ved behov.

Landshövdingen i Värmland og Fylkesmannen i Hedmark har til hensikt å skriftlig invitere berørte vassdragsregulanter og evt. andre virksomheter med stor miljøpåvirkning i prosjektet. Deres eventuelle rolle og plassering i organisasjonen avklares ved prosjektoppstart.

Prosjektet vil ha én prosjektleder på svensk side (Länsstyrelsen Värmland) og én prosjektkoordinator på norsk side (Fylkesmannen i Hedmark). Disse, samt andre berørte deltagere fra prosjekteierne, deltar på møter i styringsgruppa, på prosjektgruppemøtene og i møter i referansegruppa.

Samarbeidspartnere

I de ulike delprosjektene vil regulantene Fortum og Eidsiva Vannkraft AS opplagt være viktige samarbeidspartnere med teknisk og historisk kunnskap og kjennskap til de installasjoner som påvirker vassdraget. Andre aktuelle samarbeidspartnere i de ulike delprosjektene vil være Karlstad Universitet (KaU), Norsk Institutt for Naturforskning (NINA), Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU), m. fl..

Resultat

Prosjektet utgjør starten på et mer langsiktig arbeide med vassdragets naturverdier. En del av aktivitetene består av utredninger og undersøkelser som danner grunnlag for framtidige tiltak både for å sikre biologisk mangfold og for å fremme levende bygder. Mange av tiltakene har et langsiktig perspektiv (15-20 år), mens andre gir resultater på kortere sikt.

Resultatene av tiltakene i denne prosjektperioden skal være en etablering av lakseunger på norsk side i vassdraget samt en økning av tettheten av lakseunger på svensk side. I starten vil laks bli tilført ved rognutlegging og utsetting av yngel. Mot slutten av prosjektperioden tas det sikte på å transportere opp gytefisk til den norske delen av vassdraget for naturlig gyting i tillegg til evt. rogn- og yngelutsetting. Gjennom biotoptiltak vil vi restaurere påvirkede elvearealer slik at det naturlig produksjonspotensialet kan nyttes fullt ut. Tiltak ved kraftverkene skal videre minske dødeligheten for nedvandrende smolt og kelt (utgytt laks) og øke fangst og opptransport av gytelaks. Mindre dødelighet under fangst og transport/vandring gjennom dette prosjektet skal bidra til en økning i gytebestanden målt ved Forshaga kraftstasjon fra ca 1 000 gytelaks per år i dag til et nivå på minst 5 000 gytelaks om få år. Dette tilsvarer 50% av gytebestandsmålet beregnet i VFG.

Det er viktig å få etablert en intensjonsavtale mellom Norge og Sverige som sikrer en enhetlig og langvarig forvaltningspraksis for å nå de langsiktige målene i henhold til Vannforskriftens krav om god økologisk status i vassdraget.

Effekter

Effektmålene i prosjektet beskriver hvorfor prosjektet er etablert, samt en ønsket situasjon 5-20 år etter gjennomføring. Noen av effektene er av langsiktig karakter (15-20 år), mens andre forventes å gi raskere virkning (5 år).

En reetablert bestand i Norge innebærer en stabil situasjon med laks i flere aldersgrupper på norsk side i vassdraget. Det fordrer en redusert dødelighet under nedvandring slik at smolt kommer seg uskadet ned til Väneren for å starte oppveksten i sjøen der. Videre må rekrutteringen sikres ved at stedegen gytefisk kommer seg uskadet opp fra Väneren til egnede gyte- og oppvekstområder på både norsk og svensk side av vassdraget samt tilbake etter gyting.

En stabil produksjon av laks på norsk side i Femund-/Trysil-/Klarälven åpner for at elva utvikles videre mot å bli en av Skandinavias beste lakselver samtidig som vassdraget fortsatt har en høy vannkraftproduksjon. Dette skaper unike muligheter for utvikling av fisketurisme og sommerbasert reiseliv i de ellers så vinterdominerte destinasjonene eksempelvis i Trysil kommune. Videre vil den økologiske tilstanden i vassdraget heves slik at klassifiseringen havner innenfor målsettinger og krav jmf Vanndirektivet.

Tids- og milepælsplan

Tidsplan

Startdato: 01.01.2017

Sluttdato: 31.12.2019

Aktivitetsplan

Sortering	Start- / sluttdato	Type aktivitet	Kostnad
1	01.01.2017 - 31.12.2019 Økt fangst og overlevelse av opp- og nedvandrende laks ved kraftverkene samt miljøtilpasset regulering	Hovedaktivitet	1575000
1,1	01.01.2017 - 31.12.2019 Øke fangsteffektiviteten av oppvandrende laks og ørret ved Forshaga krv.	Delaktivitet	

1,2	01.01.2017 - 31.12.2019 Øke overlevelsen for nedvandrende fisk ved Edsforsens krv.	Delaktivitet	
1,3	01.01.2017 - 31.12.2019 Besørge høy overlevelse hos nedvandrende fisk ved Sagnfossen og Lutufallet krv.	Delaktivitet	
1,4	01.01.2017 - 31.12.2019 Etablere en mer miljøtilpasset regulering for å a) redusere tap av (øvrig) biologisk mangfold og b) redusere klekking av stikkmygg	Delaktivitet	
2	01.01.2017 - 31.12.2019 Biotoprestaurering, reintroduksjon og populasjonsovervåkning	Hovedaktivitet	2250000
2,1	01.01.2017 - 31.12.2019 Restaurere fløtningsryddede biotoper	Delaktivitet	
2,2	01.01.2017 - 31.12.2019 Plan for fiskekultivering og reintroduksjon i form av av rogn, yngel og/eller våksen Vänerlaks (og -ørret)	Delaktivitet	
2,3	01.01.2017 - 31.12.2019 Overvåkning av laks- og ørretpopulasjoner	Delaktivitet	
3	01.01.2017 - 31.12.2019 Genetikk og kostnad-nytteanalyser	Hovedaktivitet	675000
3,1	01.01.2017 - 31.12.2019 Redusere genetisk tap hos Klarälvens og Gullspångsälvens laks- og ørretstammar	Delaktivitet	
3,2	01.01.2017 - 31.12.2019 Kostnad-nytteanalyser	Delaktivitet	

Økonomi

Kostnadsoverslag

Tittel	2016	2017	2018	2019	SUM	EURO
				1 000 000		
01.Eget personale		1 000 000	1 000 000		3 000 000	375 000
02.Eksterne tjenester		300 000	240 000	240 000	780 000	97 500
03.Kontor og administrasjon		100 000	100 000	100 000	300 000	37 500
04.Investeringer			100 000	100 000	200 000	25 000
05.Reiseutgifter		100 000	60 000	60 000	220 000	27 500
Sum kostnad		1 500 000	1 500 000	1 500 000	4 500 000	562 500

Finansieringsplan

Tittel	2016	2017	2018	2019	SUM	EURO
*01.INTERREG Sverige-Norge		600 000	600 000	600 000	1 800 000	225 000
Fylkesmannen Hedmark		200 000	200 000	200 000	600 000	75 000
Statlig medfinansiering		700 000	700 000	700 000	2 100 000	262 500
Sum finansiering		1 500 000	1 500 000	1 500 000	4 500 000	562 500

Geografi

428-Trysil, 434-Engerdal, 436-Tolga, 441-Os

Vedleggsliste

Dokumentnavn	Filstørrelse	Dato
Budsjett_norsk_side_20160915.xlsx	69 813	15.09.2016
framdrift gantt_q.png	33 129	15.09.2016
Fullmaktsdokument.pdf	5 267 875	15.09.2016
medfinansieringsbevis undertegnet.pdf	239 573	15.09.2016
Prosjektbeskrivning Två länder - én elv (160915).pdf	1 527 961	15.09.2016